

Územní samospráva a její reformování.
Místní samospráva.

NP102Zk Organizace veřejné správy

3. kolektivní konzultace 13. 11. 2020

JUDr. David Hejč Ph.D.

Na co mají konzultace odpovědět?

- *Co je posláním a podstatou územní samosprávy?*
- *Jaký je ústavní základ územní samosprávy?*
- *Jaký je mezinárodněprávní základ územní samosprávy?*
- *Jak probíhalo reformování územní samosprávy po roce 1989?*
- *Jak je územní samospráva aktuálně organizována?*
- *Jak jsou právně regulovány vztahy mezi státem, kraji a obcemi?*
- *Jaké jsou formy účasti občanů na územní samosprávě?*

Pojem samosprávy

- **správa části veřejných záležitostí těmi, jichž se bezprostředně týká / správa veřejných záležitostí jménem a v zájmu autonomních veřejnoprávních korporací**
- **subjekt: územní samosprávné celky (obce a kraje) a další/jiné veřejnoprávní korporace (profesní komory, vysoké školy), právo na samosprávu (ústavně či zákonem zaručené) a povinnost ji vykonávat**
- **vykonavatel: orgány ÚSC, orgány VŘPK**
- **nezávislost** při výkonu samosprávy (i tak však vázanost zákony + státní dohled)
- samospráva
 - **územní** – obce, kraje
 - **zájmová** (profesní, vysokoškolská)

Ústavní základy samosprávy

- Čl. 8 Ústavy ČR: *Zaručuje se samospráva územních samosprávných celků.* [K tomu viz náleží Pl. ÚS 1/96.]
 - **Ústavní soud považuje místní samosprávu a nezastupitelnou složku rozvoje demokracie**
- Hlava sedmá Ústavy ČR „Územní samospráva“ (čl. 99 až 105)
- Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Listina základních práv a svobod
- Evropská charta místní samosprávy (č. 181/1999 Sb.):
<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/122> [K tomu viz náleží Pl. ÚS 34/02.]

EVROPSKÁ CHARTA MÍSTNÍ SAMOSPRÁVY

(sdělení MZV ČR č. 181/1999 Sb.)

- *dokument Rady Evropy, který byl přijat (podepsán prvními státy) v říjnu 1985 ve Štrasburku, a který nabyl platnosti po předepsané ratifikaci stanoveným minimálním počtem členských států k 1.9.1988*
- *Česká republika Evropskou chartu místní samosprávy podepsala v květnu 1998 a po její ratifikaci se Charta stala pro Českou republiku platnou dnem 1.9.1999*
- *upravuje základní otázky postavení a poslání místní samosprávy, a to :*
 - *ústavní a zákonné základy místní samosprávy,*
 - *pojem místní samosprávy a tzv. rozsah místní samosprávy,*
 - *ochrana hranic místních správních jednotek,*
 - *správní struktury a zdroje k plnění úkolů místních společenství,*
 - *podmínky výkonu odpovědnosti na místní úrovni,*
 - *institut dozoru nad činností místních společenství,*
 - *finanční zdroje místních společenství,*
 - *právo místních společenství se sdružovat,*
 - *soudní ochrana místní samosprávy*
- *limity svobody územní samosprávy – nález ÚS ze dne 5. 2. 2003, sp.zn. Pl. ÚS 34/02*
- *má být evropský standard*

Územní samospráva v procesu reformy veřejné správy

Reformování veřejné správy po roce 1989:

- obnova místní samosprávy
- vytvoření vyšších územních samosprávných celků
- ukončení činnosti okresních úřadů

Organizace územní samosprávy

- **obce** (základní územní samosprávné celky)
 - zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
 - zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
 - zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností
 - zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí
 - zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů
- **vyšší územní samosprávné celky** (13 krajů + hl. m. Praha)
 - zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
 - zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
 - zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů
 - zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů
 - zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Obec jako základní územní samosprávný celek

- **základ obce**

- osobní
- územní
- ekonomický
- mocenský aspekt obce

- **veřejnoprávní korporace**
- **vlastní majetek** (hospodaří podle vlastního rozpočtu)
- **vystupuje vlastním jménem na vlastní odpovědnost**

Samostatná a přenesená působnost obce

- **samostatná působnost** – autonomní správa svých záležitostí
 - např. vydávání obecně závazných vyhlášek
 - dozor a kontrola – Ministerstvo vnitra
- **přenesená působnost** – (dekoncentrovaný/delegovaný) výkon státní správy
 - např. vydávání nařízení
 - zmíněná kategorizace obcí
 - dozor a kontrola – krajský úřad
- § 8 zákona o obcích: *Pokud zvláštní zákon upravuje působnost obcí a nestanoví, že jde o přenesenou působnost obce, platí, že jde vždy o samostatnou působnost.*

Obecní právní předpisy

Podzákonny právní předpis	Který orgán vydává	Ústavněrávní východisko
Obecně závazná vyhláška obce	zastupitelstvo	čl. 104 odst. 3 Ústavy
Nařízení obce	rada/zastupitelstvo	čl. 79 odst. 3 Ústavy

Proces: vydání – platnost – účinnost

Záležitosti patřící do samostatní působnosti

- Záležitosti existence obce a její územní změny např.
 - slučování/připojení s jinou obcí
 - označování částí obce, ulic...
 - Vnitřní organizace obce např.
 - volba, zřizování a ustanovování orgánů obce
 - zřizování obecní policie,
 - organizace místního referenda
 - Rozpočtové hospodaření
 - Hospodaření s obecním majetkem
 - Podnikatelské aktivity obce, zakládání právnických osob
- Atd.

Počet obcí v ČR - 6259

Velikostní struktura obcí k 1. 1. 2012

Celkem 56,0 % všech obcí jsou obce do 500 obyvatel.

kategorie obcí do 199 obyvatel (24,4 %)

kategorie obcí od 200 - 499 obyvatel (31,6 %),

V obcích do 500 obyvatel žije pouze 7,9 % celkové populace České republiky.

Tyto obce však zabírají víc než 1/3 rozlohy České republiky.

Velký počet obcí do 1 000 obyvatel.

kategorie od 500-999 obyvatel (21,7 %).

Obce a jejich členění

- **kategorizace obcí**
 - **obce (jedničkové) – 6259**
 - **obce s pověřeným obecním úřadem (dvojkové) - 388**
 - **obce s rozšířenou působností (trojkové) - 205**

- **další členění**
 - **obec**
 - **město a městys**
 - **statutární město**
 - **hl. m. Praha**

Orgány obce

- **zastupitelstvo obce**
 - výbory zastupitelstva (finanční a kontrolní, další fakultativně)
- **rada obce**
 - komise rady
- **starosta**
- **obecní úřad**
 - (tajemník)
- **zvláštní orgány obce**
- **obecní policie**

Statutární města

- § 4 odst. 1 zákona o obcích: *Statutárními městy jsou Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Jablonec nad Nisou, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Zlín, Olomouc, Přerov, Chomutov, Děčín, Frýdek-Místek, Ostrava, Opava, Havířov, Most, Teplice, Karviná, Mladá Boleslav a Prostějov.*
- územní členění na základě **statutu** (OZV)
- **fakultativní členění** na městské části/obvody
- **magistrát** (městský úřad) a **primátor** (starosta)
- další úprava v § 130 a násl. zákona o obcích

Regionální samospráva. Vztahy obcí a krajů.
Účast občanů na územní samosprávě.

NP102Zk Organizace veřejné správy

4. kolektivní konzultace 13. 11. 2020

JUDr. David Hejč Ph.D.

Kraj jako vyšší územní samosprávný celek

- **základ kraje**

- osobní
- územní
- ekonomický
- mocenský aspekt kraje

- **veřejnoprávní korporace**

- **vlastní majetek**

- **vystupuje vlastním jménem na vlastní odpovědnost**

- ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků

- formálně zřízeny s účinností od 1. 1. 2000

- **regiony soudružnosti**

Samostatná a přenesená působnost kraje

- **samostatná působnost** – autonomní správa svých záležitostí
 - např. vydávání obecně závazných vyhlášek
- **přenesená působnost** – výkon státní správy
 - např. vydávání nařízení
- § 14 odst. 1 zákona o krajích: *Do samostatné působnosti kraje patří záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje, pokud nejde o přenesenou působnost kraje.*
- § 14 odst. 4 zákona o krajích: *Při výkonu samostatné působnosti kraj spolupracuje s obcemi; nesmí přitom zasahovat do jejich samostatné působnosti.*
 - respektování „autonomie“ samosprávného postavení obce
 - kraj má vyšší nikoliv nadřízené postavení

Orgány kraje

- **zastupitelstvo kraje**
 - výbory zastupitelstva (finanční, kontrolní a výbor pro výchovu, vzdělání a zaměstnanost, další fakultativně)
- **rada kraje**
 - komise rady
- **hejtman**
- **krajský úřad**
 - ředitel KÚ
- **zvláštní orgány kraje**

Vztah státu a krajů k obcím - dozor

Působnost územního samosprávného celku	Předmět doзору – akt	Kritéria doзору – soulad s	Dozorový orgán	Orgán oprávněný zrušit akt
Samostatná působnost obce	obecně závazná vyhláška	zákon	Ministerstvo vnitra	ÚS
	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon a jiný právní předpis	Ministerstvo vnitra	správní soud
Samostatná působnost městského obvodu nebo části	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon a jiný právní předpis	magistrát	správní soud
Přenesená působnost obce	nařízení	zákon a jiný první předpis	krajský úřad	ÚS
	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon, jiný právní předpis, usnesení vlády, směrnice ústředního správního úřadu nebo opatření krajského úřadu přijaté při kontrole výkonu přenesené působnosti	krajský úřad	krajský úřad
Přenesená působnost městského obvodu nebo části	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon, jiným právní předpis, usnesení vlády, směrnice ústředního správního úřadu a opatření magistrátu přijaté při kontrole výkonu přenesené působnosti	magistrát	magistrát

Další vztahy státu, krajů a obcí

Dozor krajů nad obcemi

§ 69a Krajský úřad **v přenesené působnosti** provádí dozor nad výkonem přenesené působnosti svěřené orgánům obcí podle zvláštního právního předpisu

Dozor nad obecně závaznými vyhláškami krajů a usnesení, rozhodnutí a jiných opatření orgánů krajů v samostatné působnosti – obdobně jako u obcí: Ministerstvo vnitra a Ústavní soud/ správní soudy

Dozor nad nařízeními krajů a usnesení, rozhodnutí a jiných opatření orgánů krajů v přenesené působnosti - věcně příslušné ministerstvo nebo jiný ústřední správní úřad a v případě nařízení Ústavní soud

Participace na územní samosprávě

- aktivní a pasivní volební právo do zastupitelstev
 - trvalý pobyt, 18 let
- členství ve výborech, komisích, zvláštních orgánech
- účast na zasedání zastupitelstva
- podávání návrhů, připomínek, podnětů, stížností, petic
- místní a krajské referendum

Právo občanů obce/kraje

- volit a být volen do zastupitelstva obce/kraje
- hlasovat v místním/krajském referendu
- vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce/kraje v souladu s jednacím řádem svá stanoviska k projednávaným věcem,
- nahlížet do rozpočtu obce/kraje a do závěrečného účtu obce/kraje za uplynulý kalendářní rok, do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce/kraje, do usnesení rady obce/kraje, výborů zastupitelstva obce/kraje a komisí rady obce/kraje a pořizovat si z nich výpisy,
- požadovat projednání určité záležitosti v oblasti **samostatné působnosti** radou obce/kraje nebo zastupitelstvem obce/kraje; je-li žádost podepsána nejméně 0,5 % občanů obce/1000 občany kraje, musí být projednána na jejich zasedání nejpozději do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce, nejpozději do 90 dnů,
- podávat orgánům obce/kraje návrhy, připomínky a podněty; orgány obce/kraje je vyřizují bezodkladně, nejdéle však do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce, nejpozději do 90 dnů.

Referendum

■ Místní referendum

- zákon 22/2004 Sb., o místním referendu
 - oprávněné osoby (právo volit do zastupitelstva)
 - souhlas/nesouhlas s konkrétně položenou otázkou
pouze v samostatné působnosti + některé výjimky (§ 7)
 - v některých případech je obligatorní (zásadní změny území obce)
 - koná se - na základě usnesení zastupitelstva nebo na návrh přípravného výboru
 - platnost a závaznost
- **Krajské referendum** – zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu – právní úprava obdobná jako u místního referenda + specifika